

## ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ

**Тугай В.М.**

*аспірантка кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи,*

*Науковий керівник: **Гриньова В.М.***

*доктор педагогічних наук, професор,*

*Харківський національний педагогічний університет*

*імені Г.С. Сковороди*

### ПРОБЛЕМА МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ХУДОЖНЬО-ГУМАНІТАРНОГО ЦИКЛУ

Серед глобальних світових проблем особливо важливими є питання моральності. Тому одним із актуальних напрямів виховного процесу початкової школи є моральне виховання як цілеспрямована взаємодія з метою формування моральної свідомості, її здатності до моральних дій, сходження до духовності. Виникає суперечність між необхідністю здійснювати моральне виховання учнів молодших класів та недостатнім вивченням цієї проблеми на уроках гуманітарного циклу.

Спираючись на філософські, педагогічні, психологічні дослідження, наука дедалі активніше шукає шляхи поліпшення морального виховання особистості.

Ця проблема була об'єктом пошуків Г. Сковороди, М. Бердяєва, М. Драгоманова, В. Шинкарука, І. Зязюна та інші.

Основні напрями наукової розробки різних аспектів морального виховання молодших школярів відображені в працях В. Духновича, Н. Крупської, А. Макаренка, І. Огієнка, С. Русової, І. Стешенка, В. Сухомлинського, С. Шацького та інші.

Теоретичні основи виховання у школярів моральних якостей, з'ясування їх суті й умов формування знайшли висвітлення в працях І. Беха, Л. Божович, О. Киричука, Г. Костюка, О. Скрипченка та інші.

Вагомий внесок у розв'язання проблеми морального виховання особистості зробили Б. Кобзар, В. Котирло, М. Красовицький, Ю. Приходько, Ю. Руденко та інші.

Шляхи, засоби і методи формування моральних взаємовідносин у процесі спільної діяльності учнів висвітлюються в роботах В. Білоусової, К. Гавриловець, В. Киричок, Н. Рєпи та інші.

Питання морального виховання особистості дитини засобами мистецтва висвітлюються в роботах М. Верби, К. Гавріловця, І. Казімірського, Б. Ліхачова, А. Овчинникової. В сучасних дослідженнях розкривається вплив комплексу мистецтв на формування духовної культури особистості (В. Ванслов, Д. Кабалевський, Б. Ліхачов, Б. Неменський), висвітлюються естетичної позиції дитини (Г. Кудіна, А. Мелік-Пашаєв, З. Новлянська), розвиток моральної свідомості і формування досвіду відчуттів (Т. Іванова,

Е. Крупник, О. Непершина, В. Ражніков). Позитивний вплив музичного мистецтва на виховання моральних почуттів учнів висвітлено у працях Ю. Алієва, Е. Квятковського, Б. Ліхачова.

Теорію і практику навчання гуманітарних предметів у загальноосвітній школі розглядали В. Болотіна, В. Доманський, Є. В'яземський, Ю. Ковбасенко, О. Малихін, О. Пометун, Г. Токмань, Г. Фреман, В. Шарко та інші.

Мета дослідження. Виявити провідні фактори морального виховання молодших школярів на уроках художньо-гуманітарного циклу.

Одним із найбільш актуальних завдань, які висувуються перед сучасною школою є поєднання навчання і виховання в єдиний педагогічний процес, спрямований на розвиток особистості. Важливе значення в етичному навчально-виховному процесі має моральне виховання особистості.

Молодший шкільний вік психологи називають найсприятливішим для засвоєння моральних норм і правил поведінки. Саме в цьому віці в особистості закладаються підвалини моральності. Передумови морального розвитку більше не повторяться, і те, що буде упущене тут, надолужити в наступних вікових періодах буде неможливе.

Основні завдання морального виховання: формування моральної свідомості, виховання та розвиток моральних почуттів, вироблення умінь і звичок моральної поведінки.

Розв'язання проблеми морального виховання зумовлює необхідність використання як навчальної, так і поза навчальної діяльності. Особливу значущість мають предмети художньо-гуманітарного циклу (українська мова, зарубіжна література, українська література, російська та іноземна мови, етика, музичне мистецтво, образотворче мистецтво), в них закладено значний моральний потенціал. Усе це дає можливість учневі засвоїти моральні цінності, оволодіти етичними знаннями, нормами та правилами моральної поведінки.

Сучасна наука виходить з основних положень мистецької освіти про те, що у моральному становленні особистості музика відіграє дуже важливу роль. Вивчення наукової літератури з питань морально-естетичного виховання учнів дозволяє стверджувати, що музичний образ безпосередньо впливає на почуття дитини, формує її моральні почуття, свідомість. Вплив музики буває часом більш сильним, ніж вмовляння або вказівки. Різноманітні почуття, що виникають при сприйнятті музики, збагачують переживання дітей, їхній духовний світ. Рішенню виховних завдань багато в чому сприяє колективний хорівий спів, кий вимагає від учасників єдиних зусиль.

Педагогічна функція казок полягає в можливості використати їх для розв'язання багатьох моральних проблем. Впливаючи на поведінку дитини, вчителю не завжди достатньо пояснити певні правила і норми. Знання про те, як поводитися, мають перетворитися на переконання, а для цього їм треба пройти через почуття дитини, «включити» її емоційний досвід. Свого часу С. Русова наголошувала, що знайомлячись із казкою, діти звикають вірити в добро і красу. А саме цього і не вистачає нашому молодому поколінню.

Отже, зміст казок значною мірою впливає на моральне виховання молодших школярів. Саме казка є тим відправним пунктом, який формує

особистість школяра. Доречно буде згадати мудрі слова В. Сухомлинського: «Я поставив перед собою завдання вчити такого читання, щоб дитина, читаючи, думала. Читання має стати для дитини дуже тонким інструментом оволодіння знаннями і водночас джерелом духовного життя» [4, 102].

Великий виховний потенціал мають уроки образотворчого мистецтва. Традиційна система навчання на уроках образотворчого мистецтва припускає, передусім, розвиток навчально-пізнавальних умінь і уяви школярів. Але ми вважаємо, що сучасні уроки образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва можуть стати справжніми уроками творчості. Саме така творча діяльність значною мірою сприятиме вихованню у учнів «зерна моральності», пошани і любові до праці і інших якостей, сприяю прагненню опанувати знання.

Узагальнюючи, слід зазначити, що при відборі навчального матеріалу принципово важливе значення має виявлення морального, естетичного змісту, різноманітних художніх явищ, що яскраво простежується в практичній роботі. Систематичне освоєння художньої спадщини допомагає усвідомлювати мистецтво як духовний літопис людства, як пізнання людиною правди про природу, суспільство, як пошук істини.

Моральне виховання молодших школярів на уроках художньо-гуманітарного циклу стає більш ефективним за умов підбору навчального матеріалу, який несе моральний і естетичний зміст, комплексній дії на особистість дитини, використанню різноманітних видів діяльності учнів молодших класів.

#### **Список використаних джерел:**

1. Божович Л.І. Особистість і її формування в дитячому віці. – М. : Просвітництво, 1968. – 254 с.
2. Волкова Н.П. Педагогіка. – К.: Академія, 2001. – 576 с.
3. Кабалецький Д.Б. Прекрасное пробуждает доброе. М., 1973. – 156 с.
4. Сухомлинский В.С. Повне зібрання творів у5-ти томах. – 1977. – Т. 3.